

**TURİST REHBERLERİNİN MESLEKİ SORUNLARININ ORTAYA KONULMASINA
YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI (A FIELD RESEARCH ON THE OCCUPATIONAL
CHALLENGES OF TOUR GUIDES)**

Meral AKYÜZ^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-8626-6090)

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Nevşehir, Türkiye

Özet

Bu çalışma, turist rehberliği mesleğinin günümüzde karşı karşıya olduğu sorunları yine turist rehberlerinin deneyimleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel bir desene yürütülen araştırmada, Türkiye'nin farklı bölgelerinden 19 turist rehberiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Bulgular, turist rehberliği mesleğinin kültürel temsil, deneyim tasarımı ve arabuluculuk gibi çok yönlü roller içerdiğini ortaya koymaktadır. Buna karşın turist rehberlerinin sosyal güvence eksikliği, mevsimsellik, ücret suistimalleri ve acentelerle yaşanan güç dengesizliği gibi yapısal sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Eğitimde teori ve pratik uyumsuzluğu ve hizmet içi gelişimin bireysel çabalara dayanması da öne çıkan diğer bulgulardır. Teknoloji ise turist rehberleri tarafından kısa vadede kolaylaştırıcı, uzun vadede ise mesleki rolleri dönüştürebilecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bulgular doğrultusunda, mesleğin geleceği için standardizasyonun güçlendirilmesi, etkin denetim mekanizmalarının geliştirilmesi, sürekli mesleki eğitimin desteklenmesi ve insan ile teknoloji uyumunu gözeten bütüncül politika yaklaşımlarının benimsenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turist Rehberleri, Mesleki Sorunlar, Türkiye

Abstract

This study aims to examine the contemporary challenges faced by the tour guiding profession through the lived experiences of professional tour guides. Conducted within a qualitative research design, the study is based on semi-structured interviews with 19 tour guides working in different regions of Türkiye, and the data were analyzed through content analysis technique. The findings reveal that tour guiding is a multifaceted profession that involves cultural representation, experience design, and mediation roles. However, the results also indicate that tour guides encounter structural problems such as lack of social security, seasonality, unfair payment practices, and power imbalances in their relations with travel agencies. Another prominent finding concerns the mismatch between theory and practice in education, as well as the fact that professional development largely depends on individual effort. Technology, on the other hand, is perceived as a facilitating tool in the short term but as a factor that may transform professional roles in the long run. Based on these findings, the study recommends strengthening standardization, developing effective supervision mechanisms, supporting continuous professional training, and adopting integrated policy approaches that balance human competencies with technological adaptation for the future of the profession.

Keywords: Tour Guides, Professional Issues, Türkiye

Giriş

Turist rehberliği mesleği, turizm sektörünün kültürel, ekonomik ve sosyal bileşenleriyle tarihsel bir etkileşim içinde gelişmiştir. Bu nedenle turist rehberleri, yalnızca turistlerin bilgi edinmesine katkı sağlamayıp aynı zamanda destinasyon imajının oluşumu, kültürel mirasın aktarımı ve yerel ekonomik kalkınmada da önemli roller üstlenmektedir (Karacaoğlu, 2024; Marchegiani, Nasta ve Pirolo, 2024; Aşçı ve Yetgin Akgün, 2025). Bu roller, turist rehberliği mesleğinin unutulmaz turizm deneyimlerinin oluşumuna önemli katkılar sunmasını sağlamakta (Van der Merwe ve Saayman, 2014; Demir ve Ülker Demirel, 2019) ve onu turizm sektörünün vazgeçilmez bileşenlerinden biri hâline getirmektedir.

Pond'a (1993) göre rehberlik, dünyanın en eski uğraşlarından biri olarak köklü bir geçmişe sahiptir. İlk rehberlik faaliyetleri, günümüz turizm anlayışından farklı olarak eğlence ya da gezi amacıyla seyahate edenlere eşlik etmek amacıyla değil insanların yön bulmasına yardımcı olmak, güvenli geçiş güzergahlarını göstermek ve onları çeşitli tehlikelere karşı korumak amacıyla ortaya çıkmıştır (Brito ve Farrugia, 2020). Çünkü erken

* Sorumlu yazar: meral.akyuz@nevsehir.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2025.586

dönem seyahatlerinin temel nedeni rekreasyondan ziyade hayatta kalma zorunluluğuydu. İnsanlar yiyecek bulmak, sert iklim koşullarından kaçmak veya ticaret yollarında güvenli geçiş sağlamak için hareket ettiklerinden, rehberlik o dönemlerde vahşi hayvanlar, düşman topluluklar ve doğal tehditlere karşı hem insanların hem de taşınan malların korunmasına hizmet eden bir işlev üstlenmekteydi (Pond, 1993). Zamanla temel ihtiyaçların daha kolay karşılanması, ticaret ağlarının genişlemesi ve topluluklar arası etkileşimin artması, insanların seyahat etme motivasyonlarının çeşitlenmesine zemin hazırlamıştır. Böylece başka toplulukları tanıma ve kültürel değerleri öğrenme amacıyla yapılan yolculuklar ortaya çıkmıştır. Bu tür seyahatler başlangıçta özellikle elit sınıflara özgü bir ayrıcalık niteliği taşımaktaydı. Nitekim Roma İmparatorluğu'ndan Orta Çağ'a, Rönesans'tan modern döneme uzanan birçok tarihsel kayıta rehberlik faaliyetlerine rastlanmaktadır (Brito ve Farrugia, 2020). Turizm anlayışının gelişmesiyle birlikte bu yol göstericilik uygulamaları nitelik değiştirerek modern dönemde turist rehberliği mesleğine dönüşmüştür. Bu dönüşüm özellikle 19. yüzyılda Thomas Cook'un paket tur uygulamalarıyla belirginleşmiş ve turist rehberliği meslekleşme sürecine girerek profesyonel bir kimlik kazanmıştır (Rabotic, 2010; İRO, 2022).

Günümüzde ise turist rehberliği, yalnızca mekân tanıtımından ibaret olmayıp kültürel aracılık, grup yönetimi, eğitimsel içerik sunumu ve kültürel mirasın korunması gibi çok boyutlu roller içermektedir (Cohen, 1985; Ap ve Wong, 2001). Bununla birlikte turist rehberleri, turizm sektöründeki diğer çalışanlara kıyasla turistlerle en uzun süre birebir temas kuran profesyonel grup olarak turistik deneyimin kalitesini doğrudan şekillendirmektedir (Ghedeir, 2021). Bu durum, mesleğin toplumsal ve sektörel önemini artırmakta aynı zamanda rehberlerin karşılaştıkları yapısal ve mesleki sorunların daha görünür hâle gelmesine yol açmaktadır.

Turist rehberliği mesleğinin tarihsel olarak nitelik değiştirmesi ve günümüzde çok boyutlu roller üstlenmesi, bu meslek üzerine yürütülen araştırmaların da çeşitlenmesine yol açmıştır. Önceki araştırmalar, turist rehberlerini çoğunlukla bilgi sağlayıcı, kültürel aracı, grup yöneticisi ve deneyim şekillendirici gibi roller üzerinden ele almış mesleğin turistik deneyimin kalitesi ve destinasyon imajı üzerindeki belirleyici etkilerini vurgulamıştır (Cohen, 1985; Ap ve Wong, 2001; Salazar, 2005). Bununla birlikte, direkt turist rehberlerinin yaşadığı mesleki sorunlara odaklanan çeşitli çalışmalar da mevcuttur. Bu araştırmaların bir kısmı turist rehberlerinin yönetsel ve sektörel sorunlarını ele almış (Erçenk, 1991; Ahıpaşaoğlu, 1997; Ap ve Wong, 2001; Batman, 2003; Karamustafa ve Çeşmeci, 2006; Yazıcıoğlu, Tokmak ve Uzun, 2008; Doğan, Üngüren ve Kesgin, 2010; Mak, Wong ve Chang, 2011; Prakash, Chowdhary ve Kumar, 2011; Çetin ve Kızıllırmak, 2012; Güzel, Türker ve Şahin, 2014; Zengin, Erkol ve Eker, 2014; Güzel ve Köroğlu, 2015; Xu ve McGehee, 2017; Ababneh, 2017; Meged, 2017; Arslan ve Şimşek, 2018; Karamustafa ve Kılıçhan, 2019), Yetgin Akgün ve Benligiray (2019) ise turist rehberlerinin ekonomik kaygıları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkileri inceleyerek mesleğin duygusal ve ekonomik yükünü ortaya koymuştur. Turist rehberlerinin karşılaştıkları çalışma hayatı zorlukları ve kişisel sıkıntılar farklı açılardan da incelenmiş (Tsaur ve Lin, 2014; Kalyoncu Yolaçan, 2024), ayrıca pandemi sonrası dönemde mesleğin dönüşümü de güncel araştırmalara konu olmuştur (Seyitoğlu, Atsız ve Akyüz, 2024; Marchegiani vd., 2024).

Bu literatür, turist rehberliğinin genel sorunlarını ortaya koysa da yeni dönemde şekillenen yapısal ve uygulamaya dönük meselelere ilişkin güncel saha verileri henüz sınırlıdır. Bu çalışma, pandemi sonrası değişen çalışma koşulları, hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri, sosyal medya ve paylaşım ekonomisinin etkileri ile 2024 yılında 6326 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeler bağlamında Türkiye'deki turist rehberlerinin güncel mesleki sorunlarını incelemektedir. Literatürde turist rehberlerinin karşılaştığı sorunları ele alan çalışmalar bulunsa da, bu yeni dönemde ortaya çıkan yapısal, sektörel ve uygulamaya dönük sorunları sahaya dayalı olarak bütüncül biçimde ele alan araştırmalar sınırlıdır. Bu çalışma, turist rehberlerinin deneyimlerine dayalı olarak mesleğin güncel sorunlarını görünür kılmakta ve literatürdeki bu boşluğu doldurmaya katkı sunmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Turist rehberliği mesleği, uzun bir tarihsel geçmişe sahip olmasına rağmen (Pond, 1993), mesleğin günümüzde karşı karşıya olduğu çok sayıda sorunun alan yazında tartışılmaya devam ettiği görülmektedir (Erçenk, 1991; Ahıpaşaoğlu, 1997; Batman, 2003; Ap ve Wong., 2001; Salazar, 2005; Karamustafa ve Çeşmeci, 2006; Yazıcıoğlu vd., 2008; Doğan vd., 2010; Mak vd., 2011; Prakash vd., 2011; Çetin ve Kızıllırmak, 2012; Güzel vd., 2014; Zengin vd., 2014; Güzel ve Köroğlu, 2015; Xu ve McGehee, 2017; Ababneh, 2017; Meged, 2017; Arslan ve Şimşek, 2018; Karamustafa ve Kılıçhan, 2019). Bu nedenle, turist rehberliğinin kavramsal temellerini ortaya koymak, bu çalışmada ele alınan güncel mesleki sorunların doğru biçimde konumlandırılabilmesi için önemlidir.

Turist rehberliği mesleği, turizm sektörünün önemli bir bileşeni olup hem kavramsal hem de uygulamalı düzeyde farklı anlamlar taşıyan çok yönlü bir yapıya sahiptir. Alan yazında bu meslek, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır (Cohen, 1985; Holloway, 1981; Ap ve Wong, 2001; Salazar, 2005; Rabotić, 2010; Karakaş, 2018; Harpe ve Sevenhuysen, 2020; Eser ve Şahin, 2020). Mesleğin niteliği, ülkelerin yasal ve sosyo-kültürel bağamlarına göre değişkenlik gösterebilmekte ve bu durum tanımlar arasındaki farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Bu yüzden mevcut literatürde turist rehberliğinin evrensel ve kesin bir tanımı konusunda ortak bir görüş birliğine henüz varılamamıştır. Karakaş (2018), turist rehberliği mesleğinin kapsamının anlaşılabilmesi için öncelikle kavramsal bir çerçeveye oturtulması gerektiğini ifade etmektedir.

En geniş tanımıyla turist rehberi, ziyaretçilere rehberlik eden kişidir. Zaman içinde bu temel rol, kültürel yorumculuk, eğitimcilik ve iletişim köprüsü gibi farklı işlevlerle zenginleşmiştir (Ap ve Wong, 2001; Çetin ve Yarcan, 2017; Şahin ve Erdem, 2021). Literatürde turist rehberliğine atfedilen roller, bilgi aktarıcılığı ile sınırlı kalmayıp giderek çeşitlenerek kültürel aracılık, deneyim tasarımı, grup yönetimi ve temsil sorumluluğu gibi çok yönlü görevleri kapsar hâle gelmiştir (Holloway, 1981; Cohen, 1985; Dahles, 2002; Aşçı ve Yetgin Akgün, 2025). Bu genişleyen rol seti, turist rehberlerinin ziyaretçilerin deneyimlerini şekillendirmesinde ve destinasyon algısının oluşmasında kritik bir aktör haline gelmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla turist rehberleri, hem turist memnuniyetini etkileyen hem de ev sahibi destinasyon ile ziyaretçiler arasında kültürel bir köprü görevi üstlenen önemli mesleki öznelere (Ap ve Wong, 2001; Eser ve Şahin, 2020).

Turist rehberliği mesleğinin çeşitli tanımları bulunmakla birlikte, Dünya Turist Rehberleri Federasyonu (WFTGA) tarafından da resmi bir tanım yapılmıştır. WFTGA'ya (2025) göre turist rehberi, yurt içinden veya yurt dışından gelen bireysel ya da grup halindeki ziyaretçilere, onların tercih ettiği bir dilde, şehir ya da bölgelerdeki anıtlar, müzeler, doğal ve kültürel çevre ile tarihi yerlerde rehberlik eden ve bu bilgileri eğlenceli biçimde aktaran, yetkili otoriteler tarafından tanınan kişilerdir. Bu tanım, turist rehberinin yalnızca bilgi aktarıcısı değil, aynı zamanda kültürel bir aracı ve deneyim yöneticisi olduğunu da göstermektedir. Aynı zamanda, turist rehberlerinin turistlerin diğer kültürleri hissetmelerine, deneyimlemelerine ve anlamlandırmalarına aracılık eden kişiler olduğunu ortaya koymaktadır (Dahles, 2002). Türkiye bağlamında turist rehberliği, 2012 yılında yürürlüğe giren 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile yasal bir zemine kavuşmuş ve resmi olarak meslek statüsü kazanmıştır. Bu kanun, turist rehberliğinin tanımını yaparak mesleğin icra koşullarını ve yetkinliklerini düzenlemiştir. Kanuna göre turist rehberliği hizmeti;

“Seyahat acentacılığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acente adına yönetilmesini”,

aynı kanun uyarınca, turist rehberi ise;

“mesleğe kabul edilerek turist rehberliği hizmetini sunma hak ve yetkisine sahip olan gerçek kişiyi,” ifade eder (Resmi Gazete, 2012).

Nitekim, mesleğin çok yönlü tanım ve rollerine rağmen turist rehberleri çok çeşitli mesleki sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Literatürde farklı bakış açılarından yürütülen araştırmalar, turist rehberlerinin hem sektörel hem de bireysel düzeyde çok sayıda zorluk yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda literatürün sistematik biçimde ele alınması, söz konusu sorunların yalnızca betimlenmesinin ötesine geçerek kapsamlı ve analitik bir değerlendirme yapılmasına olanak tanımaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı Hong Kong, Makau ve Hindistan gibi uluslararası örneklerde hizmet kalitesi, profesyonellik düzeyi, sektör uygulamaları, mesleğin karşılaştığı sorunlar ile zorlukları ile endişeleri gibi konulara odaklanmıştır (Ap ve Wong, 2001; Prakash vd., 2011). Xu ve McGehee (2017) özellikle Uzak Doğu'da yaygın olan 'sıfır-ücret sisteminde' çalışan turist rehberlerinin, tur operatörleri ve turistlerle ilişkilerinde yaşadıkları rol çatışmalarını ve bu modelin sunduğu fırsatlar ile baskılar arasındaki ikilemleri ortaya koymuştur. Ababneh (2017) ise turist rehberliği mesleğinin çalışma koşullarını ele alarak mevsimsellik, ekonomik güvensizlik ve farklı risklere karşı duyarlıklarına dair sorunları vurgulamıştır. Meged (2017) ise turist rehberlerinin esnek çalışma hayatındaki konumunu değerlendirerek mesleğin stresli, ikinci iş gerektiren ve ekonomik sıkıntılarla iç içe bir yapıya sahip olduğunu ayrıca kıdemli turist rehberlerinin yeni başlayanlara kıyasla daha fazla iş fırsatına erişebildiğini ortaya koymuştur. Tsaur ve Lin (2014) ise tur liderlerinin günlük işleyişte karşılaştıkları küçük ama sürekli zorlukların mesleki yükü artırdığını ortaya koymuştur.

Benzer şekilde, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da turist rehberlerinin karşılaştıkları sorunlar çok boyutlu biçimde ele alınmıştır. Erken dönem çalışmalarında kaçak veya korsan rehberlik, yabancı uyrukluların rehber gibi çalıştırılması ve ören yerlerinin temizliği gibi sorunlar saptanmıştır (Erçenk, 1991). İzleyen araştırmalarda, seyahat acentaları, yönetilen turist grupları, oteller, müze-ören yerleri ve ulaştırma işletmeleriyle yaşanan sorunların yanı sıra eğitim, yasal düzenlemeler, çalışma koşulları, kaçak rehberlik, mevsimsellik, mesleki kurs ile sempozyumların yetersizliği ve meslek örgütleriyle ilgili güçlükler öne çıkmaktadır (Erçenk, 1991; Ahıpaşaoğlu, 1997; Batman, 2003; Karamustafa ve Çeşmeci, 2006; Yazıcıoğlu vd., 2008; Çetin ve Kızıllırmak, 2012; Güzel vd., 2014; Yenipınar, Bak ve Çapar, 2014). Ayrıca literatürde, ailevi sorunlar, toplumsal cinsiyet temelli engeller, düşük gelir, düzensiz çalışma düzeni ve iş ya da aile çatışması gibi bireysel ve sosyal zorluklara da dikkat çekilmektedir (Doğan vd., 2010; Zengin vd., 2014; Güzel ve Köroğlu, 2015; Meged, 2017).

Dikkat çeken diğer çalışmalar ise, turist rehberlerinin mesleki sorunlarını farklı açılardan derinlemesine ele almıştır. Güzel vd. (2014), turist rehberlerinin algıladıkları mesleki engelleri yasal, gelirle ilgili, mesleğe özgü, sektörel, bireysel ve turiste ilişkin boyutlarda sınıflandırarak mesleğin çok yönlü zorluklarını ortaya koymuştur. Karamustafa ve Kılıçhan (2019), Delphi yöntemiyle profesyonel turist rehberliği mesleğine ilişkin temel sorunları sistematik olarak belirlemiştir. Yetgin Akgün ve Benligiray (2019), ekonomik kaygı ve tükenmişlik düzeylerinin turist rehberlerinin mesleki bağlılıklarını olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Pandemi sonrası dönemde yapılan araştırmalarda ise turist rehberlerinin yaşadığı belirsizlikler ve mesleki dönüşümler ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda Seyitoğlu vd. (2024), pandemi sonrası mesleğin değişen doğasını tartışırken; Marchegiani vd. (2024), turist rehberlerinin dijital değişime uyum sürecindeki rol algılarını ve teknolojik entegrasyonlarını kültürel ekosistem açısından ele almıştır. Örnek ve Karamustafa (2025) ise son otuz yılda rehberli turların dönüşümünü, profesyonel turist rehberlerinin mesleki özelliklerdeki değişimlere ilişkin algıları üzerinden incelemiştir. Kalyoncu Yolaçan (2024) ise fenomenolojik bir yaklaşım ile turist rehberlerinin risk yönetiminde karşılaştıkları zorlukları “tehlikeli sularda yüzmek” metaforu üzerinden değerlendirmiştir. Bu çalışmalar, turist rehberlerinin mesleki sorunlarının çok yönlü ve değişken olabileceğini göstermektedir. Bu çalışmanın kaleme alınma nedeni, söz konusu sorunları günümüz koşullarında alan verilerine dayalı olarak inceleyerek literatüre özgün bir katkı sunmaktır. Buradan hareketle çalışmanın yanıt aradığı temel soru, turist rehberlerinin mesleklerini icra ederken karşılaştıkları sorunların neler olduğudur.

Yöntem

Bu çalışmada turist rehberlerinin mesleki sorunlarını ortaya koymak amacıyla nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel yöntemler, bireylerin yaşadıkları sosyal gerçekliği, karşılaştıkları güçlükleri ve bu güçlükleri nasıl anlamlandırdıklarını derinlemesine incelemeye olanak tanıdığı için bu çalışmanın amacına en uygun yaklaşımı sunmaktadır (Merriam, 2009). Ayrıca nitel yöntemler, gelişmekte olan araştırma alanlarında daha kapsamlı kuramsal çerçevelerin oluşturulmasına katkı sağlayarak veri toplama ve analiz süreçleri aracılığıyla karmaşık sorunların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2005). Turist rehberlerinin karşı karşıya kaldıkları sorunların çok boyutlu yapısı dikkate alındığında, bu çalışmada nitel bir yaklaşım benimsenmiştir.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, kavramlar ve temalar arasında bağlantı kurulmasına olanak tanıyarak zengin ve derinlemesine veri elde edilmesini sağlar (Arksey ve Knight, 1999). Görüşme sürecine geçilmeden önce araştırma problemini ve sorularını netleştirmek amacıyla kapsamlı bir literatür incelemesi yapılmış ve bu doğrultuda çalışmanın odak noktasını oluşturan temel araştırma soruları belirlenmiştir (Ap ve Wong, 2001; Tsaur ve Lin, 2014; Seyitoğlu vd., 2025). Araştırma protokolünün açık, anlaşılır ve uygulanabilir olup olmadığını değerlendirmek için iki akademisyen ve iki profesyonel turist rehberinden görüş alınmış geri bildirimler doğrultusunda küçük düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarının işlevselliğini test etmek, örneklem stratejisinin uygulanabilirliğini görmek ve olası saha sorunlarını önceden fark edebilmek amacıyla iki turist rehberi ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir (Williams-Mcbean, 2019). Pilot çalışmanın ardından herhangi bir revizyon ihtiyacı doğmamış ve asıl veri toplama sürecine geçilmiştir. Bu süreç, nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği artırmaya yönelik önerilen ön test uygulamalarına uygun şekilde planlanmıştır (Creswell ve Plano Clark, 2011). Nihai görüşme protokolü, demografik bilgileri ve konuya ilişkin temel soruları içermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın araştırma soruları şunlardır:

1. Profesyonellik nedir (turist rehberleri ile ilgili olarak)?
2. Turist rehberleri tarafından sağlanması gereken temel hizmetler nelerdir?

3. Turist rehberliği mesleği şu anda hangi sorunlarla karşı karşıya ne düşünüyorsunuz?
4. Turist rehberlerinin çalışma koşulları hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Mesleki yeterliliklerinizi geliştirmek adına hangi imkanlara sahipsiniz? Bunlar yeterli mi?
6. Mevcut yasa ve yönetmeliklerin turist rehberliği mesleğini destekleme düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce hangi alanlarda iyileştirmeye ihtiyaç vardır?
7. Turist rehberlerinin eğitimi için mevcut eğitim yeterli mi?
8. Teknolojinin rehberlik üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? (olumlu veya olumsuz)
9. Turist rehberlerinin haklarını veya çalışma koşullarını iyileştirmek için önerileriniz nelerdir?
10. Mesleğin geleceğini nasıl öngörüyorsunuz?

Araştırma türü ve temel araştırma sorusuna bağlı olarak, nitel çalışma tasarımlarında 10 ila 50 katılımcının yeterli olabileceği bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Creswell ve Creswell, 2017). Araştırma kapsamında Türkiye'nin farklı şehirlerinde aktif olarak çalışan toplam 19 turist rehberi ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Belirlenen 19 katılımcıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doygunluğu sağlamıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme ile seçilmiş; dâhil edilme ölçütleri olarak geçerli turist rehberliği ruhsatına sahip olmak, en az bir yabancı dil bilmek ve farklı tur bağlamlarında (yerli turlar, yabancı turlar, kültür turları, özel ilgi turları vb.) aktif olarak görev alan turist rehberleri örnekleme dâhil edilmiştir. Mesleki deneyim çeşitliliğinin, turist rehberlerinin sektörel, yönetsel ve operasyonel sorunları farklı açılardan değerlendirmesine olanak tanıması nedeniyle bu çeşitliliğin araştırmanın derinliğine ve kapsamına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Görüşmeler Nisan 2025-Mayıs 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup her görüşme ortalama 10 ila 29 dakika sürmüştür. Görüşmelerin büyük bölümü yüz yüze, bir kısmı ise çevrim içi platformlar aracılığıyla yapılmıştır. Katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş, etik kurallar gözetilerek rızaları alınmıştır.

Toplanan verilerin analizinde tümevarımcı nitel bir içerik analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Veriyi düzenlemek ve anlamlı örüntüler keşfetmek amacıyla bir kodlama stratejisi kullanılmıştır. İlk aşamada veri setinin tamamı iki kez incelenmiştir. Ardından araştırmacı ham veriyi daha küçük kodlara ayırmıştır. Bu başlangıç aşaması, araştırmacıya anlamlı temalar ve alt temalar oluşturmak için bir kod havuzu geliştirmesine olanak tanımıştır. Daha sonra benzer kodlar bir araya getirilerek alt temalar oluşturulmuş; ardından nihai temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Araştırmacı kodlama sürecini tamamladıktan sonra temaları yeniden gözden geçirmiş ve gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Analizin güvenilirliğini artırmak amacıyla oluşturulan tema yapısı ayrıca alan uzmanı bir araştırmacı tarafından incelenmiş, verilen geri bildirimler doğrultusunda son hâline kavuşturulmuştur. Bu doğrulayıcı değerlendirme süreci, analiz sürecinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını sağlamış; böylece verilerin geçerliliği ve güvenilirliği güvence altına alınmıştır. Tüm bu aşamaların sonucunda araştırmanın bulgularını oluşturan dört temel tema ortaya çıkmıştır. *Bu çalışma için Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulunun 26 / 03 / 2025 tarihli ve 2025.03.99 sayılı kararıyla onay alınmıştır.*

Bulgular

Görüşmeler 19 turist rehberiyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmaktadır. Tabloda, görüşme yapılan rehberlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki deneyim yılı ve bildikleri yabancı dillere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Deneyim	Mesleki Dil
K1	Erkek	37	Lisans	14 yıl	İngilizce, İspanyolca, Portekizce
K2	Kadın	44	Lisans	25 yıl	İngilizce, İspanyolca
K3	Erkek	37	Lisans	10 yıl	İngilizce, İspanyolca, Portekizce
K4	Erkek	45	Lisans	22 yıl	İspanyolca, Portekizce
K5	Erkek	49	Lisans	25 yıl	İngilizce
K6	Erkek	49	Lisans	29 yıl	İngilizce
K7	Kadın	42	Yüksek lisans	2 yıl	Almanca
K8	Erkek	50	Ön lisans	6 yıl	İngilizce
K9	Erkek	45	Ön lisans	14 yıl	İngilizce, İspanyolca, Portekizce, Çince
K10	Erkek	27	Ön lisans	7 yıl	İngilizce
K11	Erkek	32	Ön lisans	4 yıl	İspanyolca
K12	Erkek	50	Ön lisans	5 yıl	İspanyolca

K13	Kadın	43	Lisans	3 yıl	İngilizce
K14	Kadın	38	Lisans	16 yıl	İngilizce, Endonezce
K15	Erkek	40	Lisans	16 yıl	İngilizce
K16	Erkek	38	Yüksek lisans	4 yıl	İngilizce
K17	Erkek	39	Yüksek lisans	2 yıl	İngilizce
K18	Erkek	29	Lisans	7 yıl	İngilizce
K19	Kadın	25	Lisans	3 yıl	İngilizce

Araştırmaya katılan 19 turist rehberinin demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcı grubunun ağırlıklı olarak erkeklerden oluştuğu görülmektedir (14 erkek, 5 kadın). Katılımcıların yaşları 25 ile 50 arasında değişmekte olup, örneklem genel olarak orta yaş grubunda yoğunlaşmaktadır. Eğitim düzeyi bakımından lisans mezunları çoğunluktadır bunun yanında yüksek lisans mezunları ve ön lisans mezunları da örneklemde temsil edilmektedir. Mesleki deneyim 2 yıldan 29 yıla kadar geniş bir aralık göstermekte ve hem yeni başlayan turist rehberleri hem de uzun yıllardır sahada çalışan deneyimli turist rehberlerini kapsayan heterojen bir yapı sunmaktadır. Mesleki dil yeterliliklerine bakıldığında İngilizcenin açık ara en yaygın yabancı dil olduğu, bazı turist rehberlerinin ise İngilizcenin yanı sıra İspanyolca, Portekizce, Almanca, Çince ve Endonezce gibi farklı dillerde de hizmet verebildiği dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, turist rehberlerinin farklı turist profilleriyle çalışabilmelerine olanak tanıyan önemli bir yetkinlik olarak değerlendirilebilir.

Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi kapsamında kodlanmış ve bu kodların bütüncül değerlendirilmesi sonucunda turist rehberlerinin mesleki sorunlarını açıklayan dört ana tema belirlenmiştir: (i) mesleki kimlik ve motivasyon, (ii) çalışma koşulları ve sorunlar, (iii) eğitim ve mesleki gelişim ve (iv) teknoloji ve gelecek kaygısı ortaya çıkan temalar (Tablo 2).

Tablo 2. Mesleki Sorunlara İlişkin Temalar ve Alt-Temalar

Ana Tema	Alt Tema
1. Mesleki Kimlik ve Motivasyon	Meslek Seçim Gerekçeleri
	Mesleki Aidiyet ve Değer
	Profesyonellik Anlayışı
	Disipliner Donanım Gereksinimi
2. Çalışma Koşulları ve Sorunlar	Fiziksel ve Yapısal Koşullar
	Yasal ve Sosyal Güvence Eksiklikleri
	Acente Kaynaklı Problemler
	Rekabetin Etkisi
3. Eğitim ve Mesleki Gelişim	Eğitim Sistemine Dair Görüşler
	Gelişim İmkanlarının Yetersizliği
	Kurumsal Eğitim Talepleri
4. Teknoloji ve Gelecek Algısı	Teknolojinin Katkıları
	Teknolojik Tehdit Algısı

Geleceğe Dair Kaygı ve Beklentiler

Bu bölümde tüm temalar ilgili araştırma literatürünün desteğiyle açıklanacak ve tartışılacaktır.

Mesleki Kimlik ve Motivasyon

Bu temada, turist rehberlerinin mesleki kimlik algıları ve motivasyonları; meslek seçim gerekçeleri, mesleğe duyulan aidiyet ve değer, profesyonellik anlayışı ve mesleğin gerektirdiği disiplinler donanım olmak üzere dört alt tema altında ortaya çıkmaktadır. Meslek seçim gerekçeleri bakımından katılımcıların bir kısmı (K1, K6, K9, K10, K11, K14, K15) bu mesleği tercih nedenlerini “ülkeyi tanıtmak”, “kültür elçiliği yapmak” ve “insanlarla iletişim içinde olmak” gibi değer temelli gerekçelerle açıklamıştır. Dolayısıyla mesleği tercih etme nedenleri, ekonomik gerekçelerin ötesinde anlamlı bir sosyal rol üstlenme isteğiyle de şekillenebilmektedir. Bu yaklaşım K1’in sözlerinde somutlaşır:

“Aslında ben insanlara bir şeyler tanıtmayı çok seviyorum. O yüzden hani turist rehberliğinin de bu meslek için çok uygun olduğunu gördüm. İnsanlara bir şeyler tanıtmak, kendinden bir şeyler katmak ve çevreni genişletmek, yeni dünyayı tanımak açıkçası bu sebeplerle seçtim.”

Öte yandan katılımcıların bazıları (K3, K8, K18, K19) turist rehberliğini özgürlük arayışıyla ilişkilendirir. K3 bu durumu şöyle ifade eder:

“Kendi programını kendin yapıyorsun, mesai baskısı yok. Benim için bu çok değerliydi.”

Katılımcılar, turist rehberliğini yalnızca gelir sağlayan bir iş değil, ülkenin ve kültürün temsiline hizmet eden bir “mesleki değer” alanı olarak da tanımlamaktadır. Nitekim K1, K6, K9, K10, K11, K14 ve K15’in motivasyonları “ülkeyi tanıtmak, kültür elçiliği ve insanlarla iletişim” ekseninde toplanırken K8’in “kanunu rehberlerin yapması gerekir” vurgusu mesleğin içeriden sahiplenilen bir kimlik ve aidiyet zemini olduğunu göstermektedir.

Profesyonellik anlayışı alt temasında, katılımcılar profesyonelliği yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlamaz empati kurma, beklentiyi okuma ve uygun davranış geliştirme gibi sosyal becerilerle birlikte ele alır. K2, bunu şöyle açıklar:

“...İyi bir gözlem yeteneğinin olması lazım. Müşteriye şöyle baktığın zaman okuyabilmen gerekiyor. Şöyle bir inceleyeceksin, ona göre bilgi vereceksin. Buraya sadece fotoğraf çekmeye mi gelmiş, balona mı gelmiş? Gerçekten tarih, coğrafya mı bilmek istiyor? Yani nabza göre şerbetir profesyonellik...”

Katılımcı 1, profesyonelliği temsil ve ev sahipliği metaforuyla temellendirir:

“Profesyonellik, tıpkı evimize aldığımız misafir gibi gezdirdiğimiz misafirlere de onlar gibi hizmet etmektir. Çünkü biz burada bir ev sahibiyiz. Gelen misafirlere kendi evimizi gezdiriyor, kendi evimizi tanıtıyoruz. Bir rehber, kendi ülkesinin aynasıdır. Sen nasılsan karşıdaki turistler de seni öyle görüyor insanlar öyle algılıyor.”

Katılımcı 3 ise iletişim ve aktarım boyutunu vurgular:

“İnsanlarla iyi bir iletişimi, onlara bulunduğunuz mekânı ya da ülkeyi tanıtmayı, en iyi şekilde iletişime geçmeyi ve bilgi birikiminizi aktarmayı ifade eder.”

Bu profesyonellik anlayışını besleyen bir diğer temel motivasyon, K6’nın sözlerinde görülen sosyal yönelimdir:

“...insanlarla diyaloga geçmeyi seviyorum. Sosyal olmayı seviyorum. Seyahat etmeyi, yeni insanlar tanımayı ve çevremi genişletmeyi sevdiğim için bu mesleği tercih ettim...”

Disipliner donanım gereksinimi alt temasında katılımcılar, donanımı yalnızca anlatım değil, operasyon, koordinasyon ve kriz yönetimi dahil çok yönlü bir yeterlik kümesi olarak kavramsallaştırır. K6, sahadaki kapsamı şöyle çizer:

“Zaten adı üstünde rehberlik yapmak. Ama o çok geniş bir kavram. Neye rehberlik yapacak? Yemeğe de, tuvalete de, turun kendisi. Tur sürecinde ihtiyacı olan her şeye rehberlik yapmak demek aslında. Bence bunların hepsine rehberlik yapmalılar. Hatta bu sağlık bile olabiliyor yani bazen.”

Bu çerçevede K11, donanımın sadece başlangıçta olmadığını sürekli ölçme ve değerlendirme ile güvence altına alınması gerektiğini belirtir:

“Mesleğin gelişmesi için sınavların ve sınav şartlarının daha zorlaştırılması gerekiyor. Her önüne gelenin rehber olmaması gerekiyor ve aktif rehberlerin de atıyorum her beş senede bir yeni rehberler gibi sınavlara girmelerini, mesleğe kabul sınavı olsun, dil sınavı olsun, tekrardan denetlenmelerini istiyorum.”

Bu görüşler, nitelikli performansın yalnızca başlangıç yeterlikleriyle olmadığını periyodik denetim ve sürekli mesleki gelişim mekanizmalarıyla sürdürülebildiği anlaşılmaktadır. Literatür, katılımcı anlatılarıyla tutarlıdır. Turist rehberliği yalnızca bilgi aktarımına dayalı bir hizmet olmamakla birlikte temsil sorumluluğu olan, güçlü iletişim becerileri gerektiren ve kişisel tatmin olanağı sunan çok yönlü bir meslek alanıdır (Prakash vd., 2010; Ochilova ve Yakubova, 2025). Ap ve Wong (2001) turist rehberinin anlatı oluşturma rolünü vurgularken, Simosi, Rousseau ve Daskalaki (2015) mesleki kimliğin kriz dönemlerinde kariyer davranışlarını şekillendirmedeki belirleyici etkisini göstermektedir. Bu çalışma bağlamında da katılımcı ifadeleri, güçlü mesleki kimliğin turist rehberliğini temsil, aidiyet ve toplumsal katkı ekseninde anlamlandırdığını ve profesyonellik ile disiplinler donanımının bu kimliğin temel bileşenleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışma Koşulları ve Sorunlar

Turist rehberliği mesleği, esnek ve dinamik yapısına karşın yapısal, ekonomik ve uygulamaya dayalı birçok sorunla karşı karşıyadır (Ap ve Wong, 2001). Katılımcı ifadeleri, turist rehberlerinin fiziksel ve yapısal koşullar, yasal ve sosyal güvence eksiklikleri, acenteye bağlı sorunlar ve rekabet nedeniyle çok boyutlu güçlükler yaşadığını göstermektedir. İlk olarak, mesleğin mevsimsel yapısı gelir istikrarsızlığı yaratmakta; bunun yanında uzun yürüyüşler, ayakta çalışma ve değişken hava koşulları gibi fiziksel gereklilikler mesleği yorucu hâle getirmektedir. Ahıpaşaoğlu (1991) da turist rehberliğinin mevsimsel nitelikte ve iş güvencesi zayıf bir alan olduğuna dikkat çekmektedir. Bazı katılımcıların söylemleri (K1, K4, K17, K6) bu konuda aşağıdaki gibidir:

(K1): *“Mevsimsel, öyle söyleyeyim. Yaz, kış, yazın çok sıcak oluyor mesela kışın çok soğuk oluyor. Tabii bir Anadolu rehberiysen, kışında tur operasyonu yapıyorsan karlı kışlı yollar da sıkıntı.”*

(K4): *“Yazın 40 derece sıcak, rehber olarak 10 saat ayaktasın. Kışın buz gibi. Bu da işin görünmeyen yükü.”*

(K17): *“...sahada özellikle sıcak vesaire ya da yağmur, çamur bu tür durumlarda aslında insanların o çalışma şartlarını zorlaştırıyor...”*

(K6): *“Mesai mefhumu yok, garantisi de yok işin aslı.”*

İkinci olarak, denetim yetersizlikleri turist rehberlerini sosyal güvenceden mahrum bırakmaktadır. Özellikle günübirlik turlarda sigorta yapılmaması sık dile getirilen bir sorundur:

(K2): *“20 yıllık rehberim, hiçbir zaman günübirlik turlarda sigortam yapılmadı. Kanunda var ama uygulanmıyor.”*

Bu durum, yasa ve uygulama arasındaki kopukluğu ortaya koymaktadır. Literatür de turizmde esnek ve geçici istihdamın sosyal hak kaybına yol açtığını vurgular (Baum, 2007). Giousmpasoglou (2024), konaklama sektöründe düşük ücret, zayıf sendika ve yetersiz koşulların yaygınlığını; Ioannides, Gyimóthy ve James (2021) ise sürdürülebilir turizm için insan merkezli, güvenceli çalışma gereğini belirtir.

Üçüncü olarak, ücret ve denetim alanında yaşanan sorunlar turist rehberlerini acenteler karşısında savunmasız bırakmaktadır. Bazı katılımcılar (K7, K8, K15), belirlenen taban ücretlerin uygulanmadığını ve denetimin zayıf olduğunu ifade etmiştir:

(K7): *“Aslında TÜRSAB ücret belirliyor ama acenteler bunun altında fiyata çalışmaya zorluyor.”*

(K8): *“Acenteler rehberin görevlerini ihlal ediyor, komisyon baskısı uyguluyor.”*

(K15): *“...fiyat konusunda çok kırıyorlar fiyatları. Bakanlık fiyatına kimse uymuyor. Bunun kontrolü yok, denetimi yok... denetim zayıf bu konuda yani ücret anlamında.”*

Bu tablo, acentelerin baskın geldiğini ve turist rehberlerinin ikinci planda kaldığını düşündürmektedir. Katılımcıların bir kısmı (K5, K8, K17) bu durumu “sahipsizlik” ve “mesleki yalnızlık” olarak tanımlamaktadır:

(K8): *“...sahipsiz kalıyoruz. Ne devlet sahip çıkıyor ne başka biri...”*

(K5): “Acenteler bize değil kendi çıkarlarına çalışıyor, suçu da rehberlere atıyorlar.”

(K12): “...herhangi bir yere bağlı değiliz. Sigortamızı da kendimiz yatırıyoruz...”

Bu koşullar, sadece ekonomik değil aynı zamanda psikolojik yıpranmayı da artırmaktadır. Literatürde bu husus, duygusal emek ve görünmez emek tartışmalarıyla açıklanmaktadır (Hochschild, 1983). Ayrıca iş tanımlarının belirsizliği, turist rehberlerine fazladan görev yüklenmesine yol açmaktadır:

(K2): “Bugün dört beş yeri fazladan yaptım, görevim değildi ama yapmam bekleniyor.”

(K16): “...zaten adı üstünde rehberlik yapmak ama o çok geniş bir kavram. Neye rehberlik yapacak? Yemeğe de, tuvalete de, turun kendisine de. Tur sürecinde ihtiyacı olan her şeye rehberlik yapmak demek aslında...”

Sonuç olarak, mevcut çalışma koşulları turist rehberlerinin hem ekonomik hem psikolojik açıdan yıpranmasına neden olmakta sistemsel ve kurumsal destek mekanizmalarının yetersizliği bu durumu daha da derinleştirmektedir.

Eğitim ve Mesleki Gelişim

Bulgular, eğitim sistemine ilişkin değerlendirmelerde mevcut programların teorik ağırlığının yüksek, uygulama boyutunun ise yetersiz görüldüğünü göstermektedir. İçeriklerin pratikten kopuk olması ile kapsayıcılık ve denetim açısından eksikler barındırması sıkça dile getirilmiştir. Gelişim olanaklarına yönelik görüşlerde, mezunların sahaya hazırlıksız başladığı ve hizmet içi eğitimlerin düzensiz ya da ihtiyaca uygun tasarlanmaması nedeniyle mesleki becerilerin güncellenmesinde boşluklar olduğu belirtilmiştir. Son olarak turist rehberleri, kurumsal eğitim taleplerini açık biçimde ifade etmiş; saha uygulamalı ile belirli aralıklarla zorunlu yenileme veya sertifikasyon süreçlerinin oluşturulmasını talep etmişlerdir. Bu üç alt tema birlikte değerlendirildiğinde, mevcut eğitim yapısının mesleğin nitelikli rolünü karşılamaktan uzak kaldığı ve sahaya dayalı, denetimli ve süreklilik içeren kurumsal bir eğitim mimarisine gereksinim duyulduğu anlaşılmaktadır. Bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşleri de aşağıdaki gibidir:

(K1): “Aslında bu meslek pratikle kendini geliştirebileceğin bir meslek. Ne kadar çok tura çıkarsan, ne kadar çok münasebet kurarsan misafirle, yabancı misafirle kendini o derecede geliştiriyorsun. Ama dünyaya bakış açın da değişiyor sadece dil anlamında değil yani..”

(K6): “Turizmin bütün dalları için aynı. İnsanlar sektörde öğreniyor. Okullarda öğrenilenler sadece kâğıt üzerinde kalıyor. Ama insanlar sektörün içine girdiği zaman her şeyin daha farklı olduğunu görüyorlar.”

(K12): “...üniversitede İngilizce ve onun yanında bir tane de başka dil olmak üzere iki tane yabancı dili çok iyi bir şekilde konuşacak durumda dil öğretilmesi lazım. Yani bence tarihten, arkeolojiden daha önemlisi dil öğrenmesi öğrencilerin üniversitede.”

Literatür de bu bulguları desteklemektedir. Weiler ve Ham (2002), nitelikli turist rehberliğinin teorik eğitim ve saha uygulaması birlikteliğiyle mümkün olduğunu vurgular.

Program yapısı ve standartlara ilişkin eleştiriler iki noktada yoğunlaşmaktadır. İlk olarak K17, tezsiz yüksek lisans programlarının turist rehberi yetiştirmeyi amaçlamadığını ders süreleri, işleyişi ve öğrenci profilindeki çeşitlilik nedeniyle uygulama açısından yeterli olmadığını belirtmektedir:

“Tezsiz yüksek lisansın çok yeterli olduğunu söylemek mümkün değil...”

İkinci olarak K16, alan dışı lisans mezunlarının kısa süreli geçiş yollarıyla turist rehberliğine yönelmesinin standardı zayıflattığını vurgulamakta; 2024’te yapılan kanun değişikliğiyle bu gruplara turist rehberi olma imkânı tanınmasının da mevcut belirsizliği artırdığını belirtmektedir. Bu nedenle söz konusu yolların sadeleştirilmesini savunmaktadır:

K(16): “...Sanat tarihçesine veriyorsun... Sadece lisans kalmalı ve tezsizlerin tamamı hemen kapatılmalı.”

Bu iki vurgu, sistemin alana özgü ve uygulama temelli bir yapıya kavuşturulması, geçiş yollarının sadeleştirilmesi ve yeterliklerin açık ve ölçülebilir biçimde tanımlanması gerektiğini göstermektedir. Nitekim sahada kalite güvencesi için periyodik denetim ve sınav talebi de dile getirilmektedir:

(K9): “Herkes rehber olmamalı. Belli aralıklarla denetim olmalı, sınav yapılmalı.”

Diğer yandan, bazı katılımcılar mesleki gelişimi bireysel çaba ile sürdürmek zorunda kaldığını söylemektedir:

(K3): “Kendini geliştirmezsen bir noktada tıkanırsın. Bilgi sürekli değişiyor, sen de değişmelisin.”

(K8): “Kendini geliştirmek istiyorsan ya bireysel çalışacaksın ya da kaynaklara ulaşacaksın. Türkçe kaynak yok denecek kadar az.”

Bu ifadeler, turist rehberliğinin yaşam boyu öğrenme ile yakından ilişkili, dinamik bir bilgi aracılığı gerektirdiğini göstermektedir (Cohen, 1985). Sonuç olarak, mevcut eğitim yapısı mesleğin nitelikli rolünü karşılamada yetersiz kalmakta sahaya dayalı, denetimli ve süreklilik içeren kurumsal bir eğitim mimarisi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ayrıca, hizmet içi eğitimlerin güncellenmesi ve dijital becerilerin programa entegre edilmesi önem taşımaktadır. Nitekim turizm öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma, dijital okuryazarlığın yenilikçilik ve girişimcilik eğilimlerini artırdığını göstermektedir (Güven vd., 2024).

Teknoloji ve Gelecek Kaygısı

Bulgular, teknolojinin turist rehberliği açısından çift yönlü bir anlam taşıdığını göstermektedir. Kısa vadede rota planlama, güncel bilgiye erişim, çok dilli iletişim, biletleme ve tur yönetimi takibi ile görsel-işitsel destek gibi işlevler sayesinde işi kolaylaştıran ve hizmet kalitesini artıran bir unsur olarak görülmektedir. Bazı katılımcılar teknolojiyi, sanat ve din tarihi gibi konularda güncel bilgiye hızlı erişim sağlayan; ancak “işin özünün insanda olduğu” bir araç olarak tanımlamaktadır (K17). Benzer biçimde, turist rehberliğinin yüz yüze etkileşime dayalı bir meslek olduğu ve bu nedenle teknolojinin turist rehberliğini tamamen ikame etmeyeceği de vurgulanmaktadır (K12).

Buna karşılık, orta ve uzun vadede teknolojiye yönelik bir tehdit algısı belirginleşmektedir. Yapay zeka tabanlı sistemler, mobil rehber uygulamaları ve sesli rehber çözümlerinin turist rehberinin bilgi aktarıcı rolünü zayıflatabileceği ve mesleğin ayırt edici niteliğini gölgeleyebileceği düşünülmektedir. Bu belirsizlik, “Uygulamalarla bilgiye ulaşıyor, rehberlere duyulan ihtiyaç azalıyor gibi” (K15) ve “Rehberliği herkes yapabilecek sanıyor... ama kültürel aktarım yapay zekâ ile olmaz” (K16) ifadelerinde somutlaşmaktadır. Diğer katılımcılar da benzer şekilde geleceğe dair kaygı ve beklentilerini dile getirmektedir. Örneğin K1:

“Bir noktadan sonra sadece turistin yanında yürüyen bir figür olacağız” endişesini paylaşıırken; K6, “İnsanla konuşmak, soru-cevap yapmak gibi şeyleri teknoloji veremez.”

diyerek mesleğin, insan merkezli yetkinlikler ile kültürel aracılık, anlatı kurma, deneyim tasarlama ve kriz ya da etik iletişim gibi alanlardaki özgün rolü sayesinde varlığını sürdüreceğini vurgulamaktadır. Literatür, bu çalışmanın bulgularıyla uyumludur. Teknoloji hizmet işlevlerini dönüştürürken insan emeğinin nasıl yer değiştireceği ya da yeniden tanımlanacağına ilişkin tartışmaları da gündeme getirmektedir (Neuhofer, Buhalis ve Ladkin, 2015). Yakın dönem çalışmalar, teknolojiye olumlu yaklaşan turist rehberlerinin dijital araçların kültürel deneyime katkısını daha yüksek düzeyde değerlendirdiğini; buna karşılık tehdit algısının bu katkı algısını azalttığını göstermektedir (Marchegiani vd., 2024). Türkiye açısından da teknoloji, turist rehberliğini destekleyen olanaklar ile mesleğin ikame edilme riski arasında bir ikilem oluşturduğu yönünde değerlendirilmektedir (Seyitoğlu, Atsız ve Akyüz, 2025). Bunun yanında, sürükleyici teknolojilerin turist rehberliğinin temel işlevlerini dönüştürebileceği (Avcı, 2024) ve yapay zeka temelli hibrit modellerin turist memnuniyetini artırırken turist rehberinin duygusal ve kültürel rollerini destekleyebileceği öngörülmektedir (Alzahrani vd., 2025). Sonuç olarak katılımcılar, teknolojiye hem işlevsel bir katkı hem de olası bir tehdit olarak iki yönlü bir perspektifle yaklaşmaktadır. Bulgular, mesleğin sürdürülebilirliği için insan merkezli yetkinliklerin güçlendirilmesi, teknolojinin ikame eden değil tamamlayıcı bir unsur olarak konumlandırılması ve insan ile teknoloji uyumunu esas alan modellere yönelimin gerekli olduğuna işaret etmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, 2024 sonrası düzenleyici değişimler, teknolojik gelişmeler ve pandemi döneminin kalıcı etkileri bağlamında Türkiye’de faaliyet gösteren turist rehberlerinin güncel mesleki sorunlarını nitel bulgular üzerinden tartışmaktadır. Katılımcıların ifadeleri, turist rehberliğinin bilgi aktarmanın ötesinde ulusal ve kültürel temsil, yoğun sosyal etkileşim ve kişisel tatmin barındıran bir meslek olarak yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu çerçeve, turist rehberinin kültürel aracı rolüne işaret eden klasik yaklaşımla ve turist rehberliğini kültürel diploması bağlamında ele alan çalışmalarla uyumludur (Cohen, 1985; Salazar, 2005). Bununla birlikte, ekonomik baskı ve belirsizlik dönemlerinde güçlü mesleki kimliğin bile bağlılığı otomatik olarak garanti etmediğine dair bulgular, sahadaki motivasyon dalgalanmalarını açıklamaya yardımcı olmaktadır (Simosi vd., 2015).

Bu sonuçlar, Türkiye’deki turist rehberliği literatüründe uzun süredir vurgulanan kronik sorunlarla büyük ölçüde örtüşmektedir (Batman, 2003; Akbulut, 2006; Yazıcıoğlu, Tokmak ve Uzun, 2008; Çetin ve Kızıllırmak,

2012; Güzel vd., 2014; Zengin vd., 2014; Yenipınar vd., 2014; Güzel ve Köroğlu, 2015). Erken dönem çalışmalarda dile getirilen korsan rehberlik ve alan yönetimi sorunlarının bugün farklı biçimlerde devam etmesi, bu sürekliliği desteklemektedir (Erçenkin, 1991). Aynı şekilde mevsimsellik, sosyal güvence eksikliği ve sektörde dışsal faktörlere bağlılık gibi klasik sorunlar da güncelliğini korumaktadır (Ahipaşaoğlu, 1997). Ancak, 2024 sonrası dönemde dijitalleşme, yapay zeka uygulamaları ve kanundaki yeni düzenlemeler bu klasik problemlere güvence, denetim ve teknoloji kaynaklı yeni baskılar eklemektedir. Bulgular, özellikle güvence mekanizmalarının güçlendirilmesi, denetim süreçlerinin netleştirilmesi, ücret uygulamalarının standartlaşması ve mesleki görev tanımlarının açık biçimde belirlenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Eğitim ve mesleki gelişime ilişkin bulgular, mevcut programların teorik ağırlığının yüksek, uygulama boyutunun ise yetersiz kaldığını göstermektedir. Buna ek olarak, bölgesel imkân eşitsizliği ve hizmet içi gelişimde süreklilik sorunları dikkat çekmektedir. Bu durum, turist rehberliğinin çok yönlü yeterlikler gerektirdiğini vurgulayan literatürle uyumludur (Çetin ve Kızıllırmak, 2012). Uygulama açığına yönelik eleştiriler ise önceki çalışmalarla büyük ölçüde paralellik göstermektedir (Ap ve Wong, 2001; Akbulut, 2006; Yazıcıoğlu vd., 2008; Prakash vd., 2011; Güzel vd., 2014; Zengin vd., 2014; Güzel ve Köroğlu, 2015; Xu ve McGehee, 2017; Ababneh, 2017; Meged, 2017; Karamustafa ve Kılıçhan, 2019). Bu bulgular, uygulamalı eğitimlerin eklenmesi, periyodik değerlendirme veya sertifikasyon süreçlerinin oluşturulması ve eğitim program yapısının sadeleştirilmesi gibi unsurların önemine işaret etmektedir.

Teknoloji ve geleceğe ilişkin algıda ikili bir çerçeve dikkat çekmektedir. Katılımcılar kısa vadede teknolojiyi rota planlama, yön bulma, güncel bilgiye erişim, çok dilli iletişim ve tur yönetimi işlevlerde turist rehberliğini destekleyen bir araç olarak değerlendirmektedir. Ancak orta ve uzun vadede yapay zeka temelli sistemler ile mobil uygulamaların turist rehberinin bilgi aktarımına dayalı temel rolünü zayıflatabileceği yönünde de belirgin bir kaygı vardır. Bu görüşler, pandemi sonrasında turist rehberliği rollerinin değişimine ilişkin bulgular ve teknolojinin hizmet süreçlerini yeniden şekillendirdiğini gösteren çalışmalarla uyumludur (Seyitoğlu vd., 2024; Neuhofer vd., 2015; Güven vd., 2024). Ayrıca teknolojiye olumlu yaklaşım ile deneyim memnuniyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koyan yakın dönem araştırmalar, mesleğin insan merkezli yetkinlikler olan anlatı oluşturma, kültürel aracılık, deneyim tasarlama ve kriz ile etik iletişim becerileri üzerinden yeniden güçlendirilebileceğine işaret etmektedir (Marchegiani vd., 2024).

Genel çerçeve içerisinde değerlendirildiğinde, çalışma turist rehberliğinin yalnızca sektörel değil toplumsal, hukuki ve kültürel boyutları olan karmaşık bir alan olduğunu doğrulamaktadır. Bulgular, önceki literatürde raporlanan sorunları teyit etmekle kalmayıp, serbest çalışan turist rehberlerinin mesleki kırılabilirliği ve teknolojik dönüşüm karşısındaki belirsizlikler gibi başlıklarda özgün katkılar sunmaktadır. Politika ve uygulama düzeyinde sosyal güvence ve etkin denetimin güçlendirilmesi, taban ücret ve sosyal güvenlik uygulamalarının dijital araçlarla izlenmesi, net iş tanımları ve kurumsal birlik ile mesleki itibarın desteklenmesi öne çıkmaktadır. Eğitim alanında standardizasyonun sağlanması, uygulama ağırlıklı programların yaygınlaştırılması ve sürekli mesleki gelişim olanaklarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Teknoloji boyutunda ise ikame değil tamamlayıcı bir konumlandırma ile insan ve teknoloji uyumuna dayalı hibrit hizmet modellerinin geliştirilmesi, mesleğin sürdürülebilirliği için kritik görünmektedir.

Teorik Katkılar

Bu çalışma, turist rehberliği alan yazınında çoğu zaman arka planda kalan meslek içi yapısal sorunları merkeze alarak kuramsal tartışmayı yeniden konumlandırmaktadır. Turist rehberliği genellikle turist memnuniyeti, anlatı performansı veya ziyaretçi deneyimi üzerinden ele alınsa da, bu araştırma odağı turist rehberinin öznel deneyimine taşımakta ve mesleğin kimlik, emek ve yönetim boyutlarını birlikte düşünmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, turist rehberini yalnızca bir bilgi aktarıcısı ya da kültürel aracı olarak değil aynı zamanda düzenleyici çerçeveler, piyasa ilişkileri ve kurumlar arası güç dengeleri içinde konumlanan bir mesleki özne olarak kavramsallaştırmaya olanak sunmaktadır.

Kuramsal katkının ilk boyutu, mesleki kimlik tartışmasını sembolik temsiliyetin ötesine taşımaktadır. Bulgular, kimliğin yalnızca “ülke veya kültür elçiliği” anlatısıyla açıklanamayacağını emek süreçleri, örgütsel aidiyet ve mesleki özerklik gibi yapısal değişkenlerle birlikte şekillendiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, turist rehberinin duygusal emek, rol çatışması ve mesleki saygınlık kavramlarıyla iç içe düşünülebileceğini ortaya koymakta ve kimlik kuramlarının çalışma rejimi ile kurumsal düzeneklerle birlikte ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

İkinci katkı, profesyonelleşme tartışmasına getirilen bütüncül çerçevedir. Eğitim, yeterlik ve denetim alanları bu çalışmada standardizasyon ve kalite güvencesi odaklı bir bakışla ele alınmaktadır. Geçiş yollarının (lisans, ön lisans, tezsiz yüksek lisans, eğitim programları) yarattığı belirsizlikler, mesleki yeterliklerin açık ve ölçülebilir biçimde tanımlanması gereğiyle birlikte değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, profesyonelleşmeyi formel diplomaların bir araya gelmesinden çok, uygulamalı değerlendirmeler, düzenli mesleki gelişim süreçleri ve kurumsal sorumluluk mekanizmalarıyla sürdürülen dinamik bir yapı olarak konumlandırmaktadır.

Üçüncü katkı, teknoloji ve yapay zekanın turist rehberliği mesleğine etkisini bütüncül bir çerçevede ele almasıdır. Bulgular, teknolojinin yarattığı tehdit algısını doğrulamakla birlikte, anlatı kurgusu, kültürel arabuluculuk, deneyim tasarımı ve kriz ile etik iletişim gibi insan merkezli yetkinliklerin mesleğin temelini oluşturduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, teknolojiyi dışlayan bir tutum yerine insan ile teknolojinin birlikte işlediği hibrit hizmet modelleri üzerinden turist rehberliğinin değer üretim sürecini yeniden ele alma imkânı sunmaktadır.

Son olarak, araştırma Türkiye bağlamında 2024’te yürürlüğe giren 7500 sayılı kanun değişikliğiyle hızlanan düzenleyici dönüşümü kuramsal tartışmaya dâhil etmektedir. Böylece tarihsel olarak kalıcı olan mevsimsellik, güvencesizlik ve denetim sorunları; güncel yönetim yapısı ve dijitalleşme süreciyle birlikte ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, turist rehberliği mesleği alanını kimlik, emek, yönetim ve teknoloji kesişiminde bir araya getiren bütüncül bir kavramsal çerçeve sunarak literatüre hem yerel hem kuramsal bir derinlik sağlamaktadır.

Pratik Katkılar

Bu çalışma, Türkiye’de turist rehberlerinin karşılaştığı yapısal sorunları görünür kılarak politika yapıcılar, meslek birlikleri ve ilgili kamu kurumları için somut müdahale alanları sunmaktadır. Mevsimsel çalışma düzeninin yarattığı sigortasız istihdam, iş tanımı belirsizlikleri ve ücret suistimalleri alanda en sık dile getirilen sorunlar arasındadır. Bu nedenle serbest çalışan turist rehberleri için sigorta bildirim süreçlerinin güçlendirilmesi, turist rehberliği hizmetlerinde standart sözleşme ve fatura uygulamalarının yaygınlaştırılarak taban ücretin etkin biçimde denetlenmesi, turist rehberinin görev ve sorumluluklarının ölçülebilir göstergelerle yeniden tanımlanması ve meslek birliklerinin hak izleme ile saha denetimi kapasitesinin artırılması önem taşımaktadır. Eğitim alanında ise programların uygulama ağırlığının artırılması ve özellikle alan dışı mezunların kısa süreli geçiş yollarıyla mesleğe dahil olmasının yarattığı standart kaybını azaltacak düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Ayrıca müfredata dil pratiğini güçlendiren uygulamalı içeriklerin eklenmesi ve bölgesel imkân eşitsizliğini azaltacak çevrim içi ders ve kaynak havuzlarının oluşturulması önemlidir. Programların düzenli aralıklarla değerlendirilmesi ve turist rehberlerinin belirli dönemlerde dil ve alan bilgisi güncellemelerine tabi tutulması, hem hizmet kalitesini yükseltecek hem de turist rehberlerinin mesleki aidiyet ve doyumunu destekleyecektir. Bu iyileştirmeler, sektörde daha tutarlı, denetlenebilir ve sürdürülebilir bir yapının oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırma Önerileri

Bu araştırma nitel bir yaklaşım ile yürütülmüş ve amaçlı örneklem yoluyla ulaşılan sınırlı bir katılımcı grubuna dayanmaktadır. Bu nedenle bulguların tüm turist rehberlerine genellenmesi hedeflenmemekte, daha çok mesleğin içinden gelen derinlikli anlamların görünür kılınması amaçlanmaktadır. Katılımcıların büyük bölümünün İç Anadolu, Marmara ve Ege bölgelerinde görev yapan turist rehberlerinden oluşması coğrafi

çeşitliliği sınırlamış; Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinden daha sınırlı temsil sağlanabilmiştir. Ayrıca verilerin Nisan-Mayıs 2025 döneminde toplanmış olması, mevsimsellik ve 2024 sonrası düzenleyici değişikliklerin yarattığı güncel atmosfer gibi etkenlerin anlatıları etkilemiş olma ihtimalini akla getirmektedir. Bunun yanında sosyal beğenirlik eğilimi ya da anımsama güçlüğü gibi nitel araştırmalara özgü sınırlılıklar da dikkate alınmalıdır.

Gelecek çalışmalarda daha geniş ve çok yönlü bir bakış açısı geliştirilebilir. Örneğin karma yöntemli tasarımlar, hem derinlemesine nitel anlatıları hem de nicel yaygınlık ölçümlerini bir araya getirerek sahadaki sorunların kapsamını daha net ortaya koyabilir. Nicel aşamada ölçek geliştirme veya mevcut ölçeklerin uyarlanmasıyla sorunların bölgelere, kıdeme ya da çalışma türüne göre nasıl farklılaştığı incelenebilir. Nitel aşamada ise daha geniş bir katılımcı çeşitliliği sağlanarak, odak grup görüşmeleriyle ortak ve ayrılan deneyimler daha iyi anlaşılabilir. Uzunlamasına çalışmalar, 7500 sayılı kanun değişikliğinin ve teknolojik gelişmelerin meslek üzerindeki etkisinin zaman içindeki seyrini izlemek açısından önemli bir imkân sunacaktır. Ayrıca turistler, acente yöneticileri, müze ve ören yeri çalışanları, kamu kurumları ve meslek birliklerini aynı araştırma çerçevesine dâhil eden çok paydaşlı modeller, farklı aktörlerin beklenti ve algıları arasındaki uyum ya da gerilim alanlarını ortaya koyabilir. Eğitim boyutunda uygulamalı modüllerin ve mentorluk süreçlerinin etkisini ölçen deneysel çalışmalar, hangi müdahalelerin mesleki yeterlikleri gerçekten güçlendirdiğini gösterebilir. Teknoloji alanında ise hibrit hizmet modellerinin uygulanabilirliğini test eden pilot çalışmalar, dijital araçların turist rehberliği pratiğini nasıl dönüştürdüğüne dair somut ipuçları sağlayabilir. Son olarak, coğrafi temsil dengesini sağlamak amacıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerini kapsayan yeni saha araştırmaları yapılması; ayrıca genç rehberlerin motivasyon ve kariyer beklentilerini odağa alan çalışmaların yürütülmesi geleceğe yönelik önemli katkılar sunacaktır.

Kaynakça

- Ababneh, A. (2017). Tourist guides and job related problems. Analysis and Evidence From Jordan. *Journal of Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 18(2), 200-217.
- Ahipaşaoğlu, S. (1997). Ülkesel Profesyonel Turist rehberi gereksiniminin tahmini için bir model önerisi. *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8, 10-14.
- Alzahrani, A., Alshehri, A., Alamri, M., ve Alqithami, S. (2025). AI-driven innovations in tourism: developing a hybrid framework for the Saudi tourism sector. *AI*, 6(1), 7. <https://doi.org/10.3390/ai6010007>
- Ap, J., ve Wong, K. K. F. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563.
- Arksey, H. and Knight, P. T. (1999). Interviewing for social scientists: An introductory resource with examples. Sage Publications.
- Arslan, A., ve Şimşek, G. (2018). Kadın turist rehberlerinin yaşadıkları mesleki sorunlar: Aydın turist rehberleri örneği. *Journal of Travel and Tourism Research*, (13), 23-49.
- Aşçı, A. ve Yetgin Akgün, D. (2025). The role of tour guides in sustainable tourism practices. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 13(1), 23-47.
- Avcı, E. (2024). Navigating the future: the intersection of tourist guiding and immersive technologies. *GPT-Studios*, 4(2), 169-181. <https://doi.org/10.5505/gpts.2024.96967>.
- Batman, O. (2003). Türkiye'deki profesyonel turist rehberlerinin mesleki sorunlarına yönelik bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 117-134.
- Baum, T. (2007). Human resources in tourism: Still waiting for change? *Tourism Management*, 28(6), 1383-1399.
- Brito, L. M. ve Farrugia, G. (2020). On tourist guiding: reflecting on a centuries-old profession and proposing future challenges. *International Journal of Tour Guiding Research*, 1(1), 4-12. [doi:https://doi.org/10.21427/7dfa-k085](https://doi.org/10.21427/7dfa-k085)
- Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure and dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, 12(1), 5-29. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(85\)90037-4](https://doi.org/10.1016/0160-7383(85)90037-4)
- Creswell, J.W. ve Plano Clark, V.L. (2011) *Designing and conducting mixed methods research*. 2nd Edition, USA: Sage Publications.

- Creswell, J. W. and Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. USA: Sage Publications.
- Çetin, G. ve Kızıllırmak, İ. (2012). Türk turizmde kokartlı turist rehberlerinin mevcut durumunun analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 307-318.
- Çetin, G., ve Yarcan, S. (2017). The professional relationship between tour guides and tour operators. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(4), 345-357.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 783-800.
- Demir, S., ve Ülker Demirel, E. (2019). Bir deneyimi unutulmaz kılan unsurlar nedir? unutulmaz turizm deneyimi üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 661-682. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.532082>
- Denzin, N., ve Lincoln, Y. (2005). *The SAGE handbook of qualitative research*. USA: Sage Publications.
- Doğan, H., Üngüren, E. ve Kesgin, D. (2010). Meslek ve aile yaşamı ilişkisi: profesyonel turist rehberlerine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3430-3442.
- Erçenk, G. (1991). Turizmde tanıtım sorunları (Turist rehberliği mesleği özel örneği). II. Ulusal Turizm Kongresinde sunulmuş bildiri, Kuşadası.
- Eser, Z., ve Şahin, S. (2020). Turist rehberliği mesleğinde yaşanan güncel sorunlar üzerine bir inceleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1344-1355.
- Ghedeir, B. M. (2021). The proffessional competencies of tour guides and quality tourism. *Algerian Scientific Journal Platform*, 5(1), 1332-1340.
- Giousmpasoglou, C. (2024). Working Conditions in the Hospitality Industry: The Case for a Fair and Decent Work Agenda. *Sustainability*, 16(19), 2-12.
- Güven, B., Belber, B. G., ve Dinç, L. (2024). The relationship and interactions among digital literacy, innovativeness and entrepreneurial inclinations: A study on university students. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 13(2), 122-146.
- Güzel, Ö., Türker, A. ve Şahin, İ. (2014). Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları mesleki engelleri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 173-190.
- Güzel, Ö. ve Köroğlu, Ö. (2015). Turist rehberlerinin mesleklerine yönelik pozitif ve negatif yönlü algılarının içerik analizi yöntemi ile belirlenmesi. *Ç.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 155-174.
- Harpe, M. D. L., ve Sevenhuysen, K. (2020). New technologies in the field of tourist guiding: Threat or tool? *Journal of Tourismology*, 6(1), 13-33.
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley. CA: University of California Press.
- Holloway, J. C. (1981). The guided tour: A sociological approach. *Annals of Tourism Research*, 8(3), 377-402. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(81\)90005-0](https://doi.org/10.1016/0160-7383(81)90005-0)
- Ioannides, D., Gyimóthy, S., ve James, L. (2021). From liminal labor to decent work: a human-centered perspective on sustainable tourism employment. *Sustainability*, 13(2), 851, 2-15.
- İRO. (2022). Rehberliğin tarihçesi. Erişim tarihi: 02.04.2025. <https://www.iro.org.tr/rehberligin-tarihcesi>
- Kalyoncu Yolaçan, M. (2024). Swimming in dangerous waters: A phenomenological study of the risk management of tour guides. *Journal of Tourism, Leisure and Hospitality* , 6 (2).
- Karacaoğlu, S. (2024). The role and power of tour guides as storytellers in cultural heritage tourism. *Journal of Management and Economic Studies (JOMAES)* , 6 (2), 219-229.
- Karakaş, B. (2018). *Turist rehberlerinin mesleki sorunları ve çözüm önerileri: İstanbul örneği* (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamustafa, K. ve Çeşmeci, N. (2006). Paket tur operasyonunda turist rehberlerinin karşılaştıkları yönetsel sorunlar üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 70-86.

- Karamustafa, K., ve Kılıçhan, B. (2019). Delphi yöntemi ile profesyonel turist rehberliği mesleğine ilişkin sorunların tespit edilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1348-1365.
- Mak, A. H., Wong, K. K., ve Chang, R. C. (2011). Critical issues affecting the service quality and professionalism of the tour guides in Hong Kong and Macau. *Tourism Management*, 32(6), 1442-1452.
- Marchegiani, L., Nasta, L. ve Pirolo, L. (2024). Adapting to the digital wave: tour guides' role perception and technological integration in the cultural ecosystem. *Eur. J. Cult. Manag. Polic.* 14:12846. doi: 10.3389/ejcmp.2024.12846
- Meged, J. (2017). Guides crafting meaning in a flexible working life. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(4), 374-387.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Neuhofer, B., Buhalis, D., ve Ladkin, A. (2015). Smart technologies for personalized experiences: A case study in the hospitality domain. *Electronic Markets*, 25(3), 243–254.
- Ochilova, G., ve Yakubova, M. (2025). The role of tour guides in presenting tradition, culture and national identity. *American Journal of Open University Education*, 2(5), 72-81.
- Pond, (1993). *The professional guide : dynamics of tour guiding*. New York, Van Nostrand Reinhold.
- Prakash, M., Chowdhary, N. ve Sunayana. (2011). Tour guiding: interpreting the challenges. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(2), 65-81.
- Rabotić, B. (2010). Tourist guides in contemporary tourism. International Conference on Tourism and Environment'da sunulmuş bildiri. Sarajevo.
- Resmi Gazete. (2012). Turist Rehberliği Meslek Kanunu. Erişim tarihi: 10.05.2025 <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm>
- Salazar, N. B. (2005). Tourism and glocalization: “Local” tour guiding. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 628-646. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2004.10.012>
- Seyitoğlu, F., Atsız, O., ve Akyüz, M. (2024). The post-pandemic era tourist guiding: evidence from professional tourist guides. *Current Issues in Tourism*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2376889>
- Seyitoğlu, F., Atsız, O., ve Akyüz, M. (2025). The role of technology in tourist guiding: Future career, service quality, marketing and tourist experiences. *Consumer Behavior in Tourism and Hospitality*, 20(1), 57-74. <https://doi.org/10.1108/CBTH-05-2024-0169>
- Simosi, M., Rousseau, D. M., ve Daskalaki, M. (2015). When career paths cease to exist: A qualitative study of career behavior in a crisis economy. *Journal of Vocational Behavior*, 91, 134-146.
- Şahin, S., ve Erdem, M. (2021). Turist rehberliği öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik görüşleri: Balıkesir Üniversitesi örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-116. <https://doi.org/10.32572/guntad.858466>
- Tsaur, S-H. ve Lin, W-R. (2014). Hassles of tour leaders. *Tourism Management, Elsevier*. 45(C), 28-38.
- Van Der Merwe, P. ve Saayman, M. (2014). Factors influencing a memorable game viewing experience. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 3(2), 1-17.
- Weiler, B., ve Ham, S. H. (2002). Tour guide training: A model for sustainable capacity building in developing countries. *Journal of Sustainable Tourism*, 10(1), 52–69.
- Williams-Mcbean, C. T. (2019). The value of a qualitative pilot study in a multi-phase mixed methods research. *Qualitative Report*, 24(5), 1055-1064. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2019.3833>
- World Federation of Tourist Guide Associations (WFTGA). (2025). Tourist guiding. Erişim tarihi: 10.03.2025 <https://wftga.org/about/>
- Xu, Y. ve McGehee, N. G. (2017). Tour guides under zero fare mode evidence from China. *Current Issues in Tourism*, 20(10), 1088-1109.

- Yazıcıoğlu, İ., Tokmak, C. ve Uzun, S. (2008). Turist rehberlerinin rehberlik mesleğine bakışı. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 8(2), 1-19.
- Yenipınar, U., Bak, E., ve Çapar, G. (2014). Turist Rehberliği Meslek Kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-114.
- Yetgin Akgün, D., ve Benligiray, S. (2019). The effect of economic anxiety and occupational burnout levels of tour guides on their occupational commitment. *Asia Pacific Journal of Tourism Research* , 24 (4), 333-347.
- Zengin, B., Erkol, G. ve Eker, N. (2014). Rehberlik mesleğinde bir engel olarak cinsiyet ayrımcılığı: bayan turist rehberleri üzerine bir araştırma. 15. Ulusal Turizm Kongresinde sunulmuş bildiri. Ankara.